

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКО- КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

Актуальність проблеми. На сьогодні більшість вітчизняних підприємств перебувають на межі фінансової кризи, що виявляється у значних сумах дебіторсько-кредиторської заборгованості і тривалих строках її погашення, що пов'язане з кризою неплатежів в економіці. Це призводить до відволікання фінансових ресурсів і до втрати прибутків внаслідок неефективного використання грошових коштів.

Облік розрахунків недостатньо вивчений і не набув розвитку, адекватного до потреб ринкової економіки. Все це вимагає дослідження дієвості бухгалтерського обліку і контролю за дотриманням своєчасних і повних розрахунків між підприємствами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням та дослідженням, пов'язаних з обліком розрахунків з кредиторами і дебіторами займаються багато вчених. Серед них: Л.Є. Алексеева, В.Я.Амбросов, М.Білик, Ф.Ф.Бутинець, Е.М.Причепій, П.Т.Саблук, В.Сопко, С.Шулепова та інші. Ними подаються різні пропозиції щодо вдосконалення обліку розрахункових операцій на сільськогосподарських підприємствах. Разом з тим залишається ще багато невирішених питань.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз стану дебіторсько-кредиторської заборгованості та розробка пропозицій щодо вдосконалення її обліку на прикладі сільськогосподарських підприємств Новобузького району, як типового в товаристві з обмеженою відповідальністю «Розанівка».

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільське господарство є одним із ключових напрямків діяльності сільської місцевості Новобузького району. Господарства досліджуваного району спеціалізуються на вирощуванні зернових та соняшнику, займаються м'ясним скотарством.

Кількість сільськогосподарських підприємств району, якими бухгалтерський облік ведеться у повному обсязі, склала у 2007 році - 17, у 2008 році - 14, у 2009 році - 13, у 2010 році - 17, у 2011 році - 7 господарств. Найбільшу питому вагу серед них, за даними управління агропромислового розвитку Новобузького району, займають товариства з обмеженою відповідальністю (46,1 - 47,3 %), всі інші форми власності представлені одним-двома підприємствами.

За результатами досліджень проведених за фінансовими показниками, які характеризують кредитоспроможність аграрних підприємств Новобузького району, визначено, що найвищу загальну ліквідність і фінансову стійкість мають ПОП «Вікторія», ПОП «Лан», ПОСП «Красна Баштанка», ПОСП «Золота Нива», тобто вони є потенційними кращими позичальниками. Фінансово нестійкими, або майже банкрутами є ПОСП «Єдність», ТОВ «Ульянівське», ПОСП «Перемога», ПП «Прометей».

Вироблену продукцію підприємства Новобузького району реалізують переробним підприємствам, на ринку, своїм працівникам, через комерційні структури.

Дебіторська і кредиторська заборгованість сільськогосподарських підприємств Новобузького району на 01.01.2012 року становила відповідно 8176,2 тис.грн та 6613,3 тис.грн. Протягом 2011 року дебіторська заборгованість зросла на 4424,4 тис.грн, майже вдвічі, а кредиторська - на 416,5 тис.грн або на 6,7 %.

Оптимальний рівень дебіторської та кредиторської заборгованості залежить від конкурентних умов виробничо-збутової діяльності. Тому розглянемо більш детально склад та структуру дебіторської та кредиторської заборгованості на прикладі окремого господарства району - ТОВ «Розанівка» Новобузького району (табл. 1).

Аналіз складу і структури кредиторської заборгованості досліджуваного господарства свідчить, що в середньому за 5 років найбільш питому вагу у структурі займають розрахунки з бюджетом (32,6%) і розрахунки з оплати праці (22,8%).

Таблиця 1

Склад та структура кредиторської заборгованості ТОВ «Розанівка» Новобузького району

Види зобов'язань	На 01.01. 2008 р.		На 01.01. 2009 р.		На 01.01. 2010 р.		На 01.01. 2011 р.		На 01.01. 2012 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-	-	500	72,3	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	22	36,1	153	61,4	3	3,9	11	1,6	10	6,1
Поточні зобов'язання за розрахунками:										
з бюджетом	21	34,4	28	11,2	33	43,4	83	12,0	101	62,0
зі страхування	1	1,6	2	0,8	1	1,3	6	0,9	11	6,8
з оплати праці	14	23,0	66	26,6	22	29,0	84	12,1	38	23,3
із внутрішніх розрахунків	3	4,9	-	-	17	22,4	8	1,1	3	1,8
Всього поточних зобов'язань	61	100	249	100	76	100	692	100	163	100

Розмір зобов'язань з бюджетом з року в рік зростає - з 21,0 тис.грн до 101,0 тис.грн. Частка розрахунків зі страхування у 2007-2010 рр. коливалась - 0,8-1,6 %, і лише у 2011 року їх частка досягла 6,8%. Спостерігається коливаюча тенденція частки кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги). Найменша її частка припадає на 2010 рік - 1,6 %, найбільша на 2008 рік - 61,4 %. Варто відмітити, що розмір кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги) у 2011 р. в порівнянні з попередніми зменшується. В цілому підприємство короткостроковими кредитами не користується, і лише у 2010 році було залучено кредит на суму 500 тис.грн (72,3%), що значно збільшило розмір поточних зобов'язань у цьому році.

Отже, за 2007-2011рр. кредиторська заборгованість значно коливається: якщо у 2011 році в порівнянні з 2007 роком зросла вдвічі (на 102 тис.грн), то в порівнянні з 2010 роком - зменшилась на 76,4 % (на 529 тис.грн).

Для більш наглядного відображення змін у розмірі кредиторської заборгованості ТОВ «Розанівка» Новобузького району впродовж 2007 - 2011 рр. використаємо наступну діаграму (рис.1).

Управління дебіторською заборгованістю на сучасному етапі є актуальною проблемою для багатьох сільськогосподарських підприємств.

Стан розрахунків з дебіторами в ТОВ «Розанівка», зокрема за товарну заборгованість, є напруженим, а тому потребує створення дієвого механізму контролю та управління дебіторською заборгованістю. Поточна дебіторська заборгованість в дослідженому господарстві відображується без створення резерву сумнівних боргів. У зв'язку з цим ми рекомендуємо створювати резерв сумнівних і безнадійних боргів з урахуванням платоспроможності дебітора під час підписання угоди, проаналізувати стан розрахунків з конкретним боржником упродовж 3-5 років.

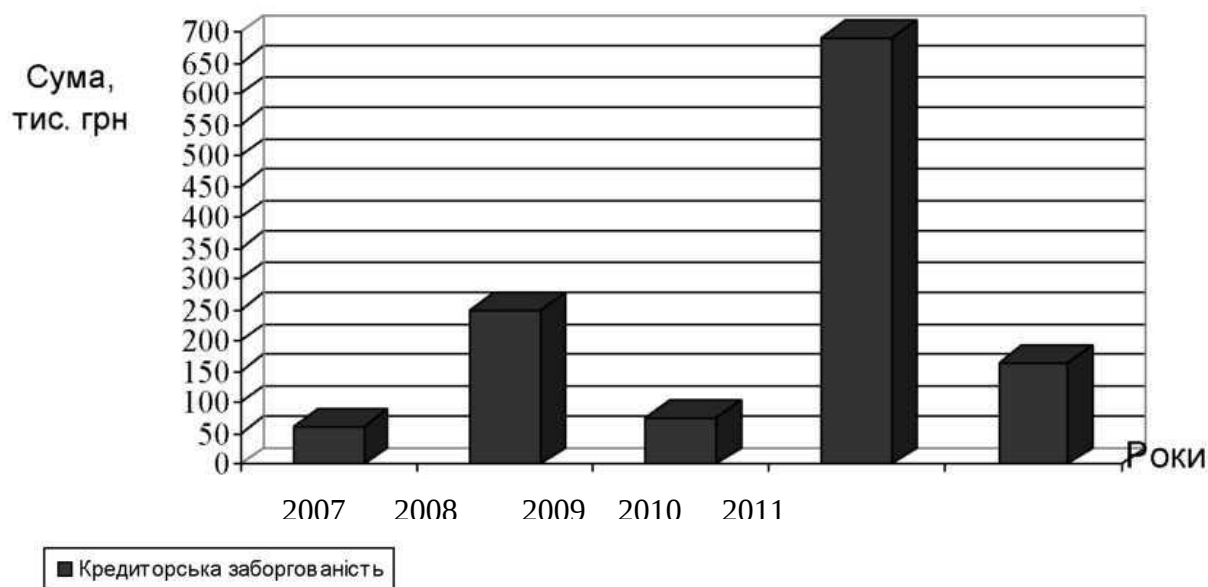

Рис.1. Кредиторська заборгованість ТОВ «Розанівка» Новобузького району

Таблиця 2

Склад та структура дебіторської заборгованості ТОВ «Розанівка» Новобузького району

Види дебіторської заборгованості	На 01.01. 2008 р.		На 01.01. 2009 р.		На 01.01. 2010 р.		На 01.01. 2011 р.		На 01.01. 2012 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	4	100,0	17	58,6	3	75,0	23	76,7	18	58,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками:										
з бюджетом			12	41,4	1	25,0				
Інша поточна дебіторська заборгованість							7	23,3	13	41,9
Поточна дебіторська заборгованість всього	4	100,0	29	100,0	4	100,0	30	100,0	31	100,0

Сума дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом була тільки в 2008-2009 рр. і зменшувалась з кожним роком і у 2009 році складала 1,0 тис.грн. Частка дебіторської заборгованості за товари (роботи, послуги) в

середньому за 5 років складала 73,7%. Інша поточна дебіторська заборгованість виникла за останні 2 роки.

В цілому за 2007-2011 рр. дебіторська заборгованість значно коливалася. Так, у 2011 році в порівнянні з 2007 роком зросла у 7 разів (на 27 тис.грн), то в порівнянні з 2010 роком - зросла на 3,3 % (на 1,0 тис.грн). Це може бути викликано внаслідок нераціональної кредитної політики, збільшення обсягу продажу, неплатоспроможності покупців тощо.

Для більш наглядного відображення змін у розмірі дебіторської заборгованості ТОВ «Розанівка» Новобузького району впродовж 2007-2011 рр. використаємо наступну діаграму (рис.2).

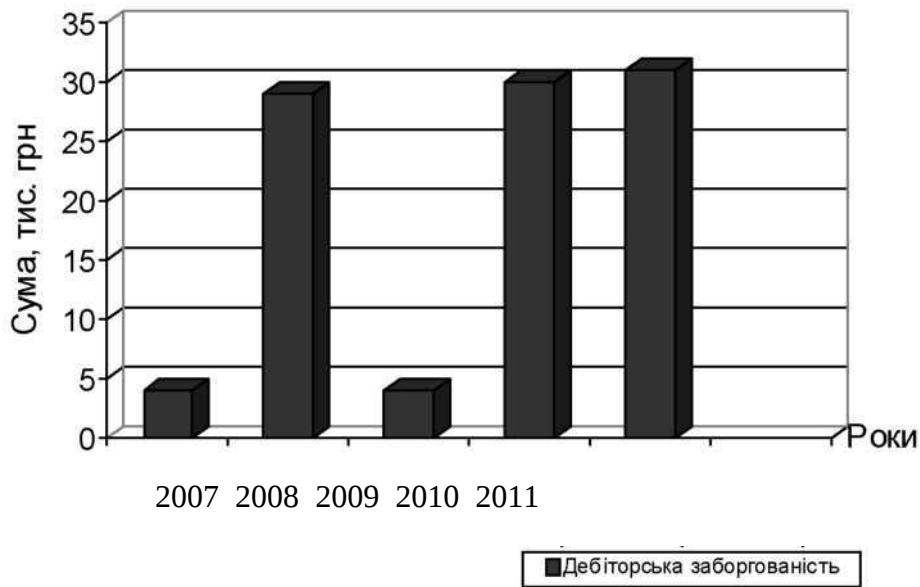

Рис.2. Дебіторська заборгованість ТОВ «Розанівка» Новобузького району

Уникнути подібного стану допомагає ефективне управління заборгованістю та належним чином організований облік. Одним із напрямків управління дебіторською заборгованістю є рефінансування.

Під рефінансуванням дебіторської заборгованості слід розуміти систему фінансових операцій, що забезпечують прискорену конвертацію дебіторської заборгованості в грошові активи. Основними формами рефінансування дебіторської заборгованості, що на наш погляд, що застосовується сьогодні, є: факторинг, облік векселів, форфейтинг. Вважаємо, що сюди слід також включити уступку вимоги переведення боргу. Така операція хоча і визначена Цивільним кодексом, проте в Україні не здійснюється.

Пропонуємо до рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» ввести додатковий субрахунок «Розрахунки по відстроченим платежам», на якому бажано було б обліковувати розрахунки за тією заборгованістю по товарах, роботах, послугах, за якою було відстрочено виконання зобов'язань за договорами. Це дозволить підвищити ефективність контролю за дебіторською заборгованістю і окреслити суми заборгованості, за якою слід нараховувати резерв сумнівних боргів.

Переважає більшість підприємств Новобузького району застосовує журнально-ордерну форму бухгалтерського обліку, що знижує якість інформації, збільшує строки її опрацювання, призводить до збільшення витрат на облікове забезпечення. Для удосконалення обліку дебіторсько-кредиторської заборгованості доцільно застосовувати комп'ютерну форму ведення бухгалтерського обліку. Так, програма 1С: Бухгалтерія 8.2 дозволяє організовувати синтетичний облік за багаторівневим планом рахунків, облік по декількох планах рахунків, валютний облік і облік покриття валют, багатомірний

аналітичний облік; ведення зведеного обліку на підставі первинних документів без попереднього їх накопичення і узагальнення.

З метою оцінки стану дебіторсько-кредиторської заборгованості, рекомендуємо здійснювати контроль за дебіторсько-кредиторською заборгованістю в розрізі розмірів заборгованостей окремих дебіторів і кредиторів за строками виникнення боргів, за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості, за реальною вартістю існуючої заборгованості.

Висновки. Отже, з метою скорочення розміру існуючої дебіторсько-кредиторської заборгованості необхідно провести її інвентаризацію, оцінити ймовірність стягнення і розробити найбільш ефективні в кожному конкретному випадку заходи інкасації. Це дасть змогу не лише тримати під контролем її розміри, визначати оптимальну суму, а й підвищувати ефективність використання фінансових ресурсів.

Анотація

Досліджується стан та облік ведення розрахунків з дебіторами і кредиторами у сільськогосподарських підприємствах Новобузького району. Розглядаються можливі шляхи удосконалення розрахункових операцій.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, платоспроможність, резерв сумнівних боргів, рефінансування, контроль.

Аннотация

Исследуется состояние и учет ведения расчетов с дебиторами и кредиторами в сельскохозяйственных предприятиях Новобугского района. Рассматриваются возможные пути усовершенствования расчетных операций.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, платежеспособность, резерв сомнительных долгов, рефинансирования, контроль

Summary

The state and consideration of conduct of computations with debtors and creditors in the agricultural enterprises of the Novy Bug district is explored. The possible ways of improvement of computation operations are considered.

Keywords: debtor debt, creditor debt, solvency, reserve of doubtful debts, refunding, control

Список використаних джерел:

1. Басюк Т.П. Реструктуризація дебіторської заборгованості підприємства / Т.П.Басюк // Фінанси України. - 2007. - № 12. - С. 115-123.
2. Бухгалтерський облік в сучасних умовах: стан та напрямки розвитку: тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф., (Миколаїв, 1 грудня 2011 р.) / М-во аграр. політики, Микол. держ. аграр. університет. - Миколаїв.: МДАУ, 2011. - 97 с.
3. Кольба Г.В. Актуальні проблеми кредитування аграрних підприємств / Г.В. Кольба // Вісник аграрної науки Причорномор'я. - 2009. - Вип. 2. - С. 130-133.